

1. Как всеки български гражданин може да играе роля в политическите процеси в страната и трябва ли да се въведе задължително гласуване?

□ Участие на гражданите в политическите процеси

Днес, когато представителната демокрация се намира в сериозна криза, повече от всякога съществува необходимостта да се върнем към автентичното значение на демокрацията като власт на хората. В такива времена е от изключително значение да си представим как истинската демокрация изглежда и да създадем институции и механизми, които да бъдат градивни елементи за едно наистина демократично общество.

Един от най-сериозните проблеми на съвременната демокрация е апатията и отчуждението на гражданите от политиката. Демократичните институции не биха могли да функционират ефективно без широко гражданско участие и подкрепа. За да се постигне това, трябва да се образуват образовани и активни граждани, които редовно участват в политическия живот на страната.

Доказан факт е, че гражданите са политически по-активни, когато са по-образовани. Именно поради това, първа стъпка за мотивирането на гражданите да участват активно в политическите процеси е образованието и информираността. В тази посока би могло да се обмисли въвеждането в учебната програма на средното образование на гражданско обучение и политическо образование за стимулирането на демократичното съзнание и политическото участие (включително провеждане на различни практически инициативи, предоставящи възможност на учениците непосредствено да изживеят и да се упражнят в демокрация, като например, училищният проект в Германия „Juniorwahl“ (младежки избор); създаване на училища за политика и др.).

Изключително сериозен проблем на нашето гражданско общество е неучастието и дори отчуждението от политиката на младите хора – двигател на развитието и промяната. Като един активен и отговорен млад човек категорично смятам и вярвам, че дистанцирането на младите граждани от обществения и политически живот днес, означава демокрация без съдържание в утрешния ден. Ключова предпоставка за ефективното функциониране на демократичния модел е именно развитието на младежкия сектор и утвърждаването на различни форми на участие на младите хора (проекти на национално и наднационално ниво, семинари, обучения, местни и национални студентски съвети и парламенти, младежки политически организации). Естествено, насърчаването на политическото участие сред младите хора е възможно посредством отвореността на институциите, улесняване на процедурите и най-вече целенасочена информационна наситеност. Разсъждавайки върху политическото ангажиране на младите хора, не бива да бъде подценявана ролята на самите политически партии в този процес (директно отправяне на послания, рекрутиране, подготовка на кадри, привличане на нови членове).

Друг важен инструмент за мотивацията на гражданите да участват в политическия процес е създаването на условия и механизми за по-активно и ефективно сътрудничество между самите граждани и институциите. Такова сътрудничество може да се изразява в: представяне на експертни становища; включване в работата на комисиите за изработване на законопроекта; определяне на работещи правила за

участието на гражданите в наблюдението и оценката на проектозаконали политики и др.

□ *Аргументи за въвеждане на задължително гласуване*

Въвеждането на задължително гласуване е един от най-спорните въпроси в публичното пространство, обект на разгорещени дискусии, разгръщащи се често по оста демократично-недемократично, гражданско право или гражданско задължение. Въпросът обаче е дали правата и задълженията трябва да се определят като „двата края на една тояга” или по-скоро като кръг: правата раждат задължения и обратно. Безспорно, идеята за въвеждане на задължително гласуване е тясно свързана с насърчаване на участието на гражданите в политическите процеси и техните граждански задължения, които всъщност правят институциите легитимни. В тази връзка, могат да бъдат открити следните аргументи в подкрепа на задължителното гласуване:

- *Гласуването е граждански дълг, подобно на всички други задължения на гражданите на една държава (плащане на данъци, задължително образование);*
- *Задължителното гласуване не е прецедент в българската история, нито в демократичната практика на Европа;*
- *Повишаване на избирателната активност и прекратяване на порочната практика на купуване на гласове;*
- *По-висока легитимност на решенията на изборните органи, когато те са избрани от по-голяма част от избирателите и ограничаване на изкривяването на политическото представителство;*
- *Политическите партии нямат необходимост от значително финансиране, тъй като не се налага да агитират населението да гласува;*
- *Пораждане на стимули за активизиране на гражданското участие в политическите процеси и явления. Това обаче трябва да се осъществява успоредно с осигуряването на по-висока представителност на гражданите в изборните органи на управление, както и създаване на повече възможности за контрол от тяхна страна спрямо управляващите.*

Трудно е да се даде еднозначен отговор дали към настоящия момент е целесъобразно въвеждането на задължително гласуване в българската практика, с оглед необходимостта от оценка на въздействието върху политическата представителност в страната и доверието в политическата почтеност на изборните власти. Във всички случаи обаче въвеждането на такава мярка би трябвало да бъде взето не под натиск от протести, а като добре обмислен законодателен ход.

2. Възможностите за гражданите за формиране или присъединяването им към политическите партии.

Правото на политическо сдружаване е основен компонент на демократичната държава и гарант за развитие на политически активно гражданство. Обективизиран израз на правото на политическо сдружаване представляват политическите партии. Принципът на доброволността на политическо сдружаване на гражданите им предоставя възможност по своя собствена воля и убеждение да преценят дали да учредят партия, която да отразява тяхната идеология или да се присъединят към вече създадена партия, отговаряща на техните идеи и възгледи.

Въпреки, че правото на политическо сдружаване на гражданите е законово регламентирано и предоставя възможности на всички граждани с избирателни права за формиране или присъединяване към политически партии, е необходимо подобряване и

усъвършенстване на правната уредба, очертаваща рамките на правото на политическо сдружаване и политическо представителство. Тези промени следва да бъдат осъществени в посока разширяване обхвата за начините на формиране и изразяване на политическата воля на гражданите. Ключови моменти в това отношение са: максимално облекчаване на условията и процедурите за създаване на политически партии; осигуряване на справедлив и равен достъп до медиите/ широк безплатен достъп до обществените медии; създаване на гаранции за свободна конкуренция между всички партии, коалиции, инициативни комитети и кандидати в предизборната кампания.

В епохата на дигиталната комуникация, интернет и свързаните с него социални мрежи и всякакъв тип хоризонтални връзки все повече се превръщат в инструмент и фактор за политическа мобилизация и сфера, в която се формират политически ангажирани общности и гласоподаватели. Социалните мрежи предоставят платформа за самоорганизация на хората за постигане на определени цели и интереси, която в един бъдещ етап може да прерасне в политическа формация. Събитията в страните от Арабската пролет са емблематични примери за потенциала, който имат социалните мрежи и комуникацията по отношение на политическата мобилизация и активното политическо участие.

3. Как да гарантираме на хората правото да упражняват свободата на изразяване, включително чрез свободни медии?

Като граждани на това общество, всички ние имаме право на изразяване на позиция, лично мнение и участие в процесите на изграждане на обществото. Упражняването на това право е невъзможно без свободни средства за масова информация – медиатор в обществените отношения. В информационното общество, в което живеем обаче, сме изправени пред сериозни проблеми и предизвикателства, засягащи свободата на изразяване: политически и икономически натиск върху медиите, непрозрачна собственост и финансиране, използване на медиите като инструмент за подкрепа на определени бизнес и политически интереси.

В тази връзка, свободното изразяване в публичен дебат, който се осъществява до голяма степен чрез медиите, изисква медиен плурализъм, който може да бъде постигнат чрез: законови и регулаторни бариери пред застрашаващата плурализма концентрация на медийната собственост; гарантиране на прозрачно финансиране на медиите; мониторинг на медийната саморегулация; насърчаване и на разследващата журналистика във всички видове медии. От изключително значение за гарантиране свободата на изразяване е не само нейното уреждане и деклариране в действащото законодателство, но и наличието на подкрепа и прилагане от страна на съда. Ключова предпоставка за функционирането на свободни медии е една правна система, независима от политическо и всякакво друго влияние.

Във всички случаи предприемането на каквито и да е мерки за упражняване правото на свободно изразяване трябва да е съобразено с принципа, заложен в Резолюция на ООН, който гласи „Свободата на информация е основно човешко право и ... крайъгълен камък на всички свободи”.